

همایش علمی مطالعات حقوقی، علوم قضایی و پژوهش های اجتماعی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رهنورد (استان بلخ، کشور افغانستان) - جهاد دانشگاهی استان تهران))

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی شماره مجوز: ۷۸۸۶۴-۱/۳۳۰۱/۱۵۲۱

تاریخ برگزاری همایش: ۱۳ خرداد ۱۴۰۰ شماره مقاله: ۱۹/۰۵۵ رده بندی کنگره: الف ۹۰۳/۷۴۴۵

ترجمه و تبیین مشتقات شاء در قرآن کریم

(با توجه به تفاسیر مجمع البیان، المیزان، نمونه)

محمد ساده تیریان^۱

کارشناسی ارشد علوم و قرآن و حدیث دانشگاه میبد یزد

فاطمه یوسفی

سطح دو حوزه علمیه خراسان شمالی

چکیده

معنا شناسی نوعی تحلیل کردن متن و تحلیل معنایی واژگان آن وهمانا یکی از راه های دستیابی به دقایق معنا و پی بردن به قصد و اراده اصلی گوینده است. آنچه که این رویکرد را درخور توجه ساخته بود این بوده که به توسعه دستگاه معناشناختی واژگان یک متن پرداخته و تحولات شگفت انگیزی در معانی متعارف ایجاد کرده و حتی در مواردی معنایی جدید بر قامت واژگان پیشین پوشانده است. از این رو فهم صحیح واژههای این متن وابسته به فهم معنای آن واژه هاست. از جمله واژه های کلیدی در قرآن کریم است که معنای آن درست فهمیده « مشیت » واژه نشده است؛ در دورههای اول اسلامی واژهها برحسب ترادف معنایی و تشابه معنایی فهمیده میشد؛ حالآنکه در دورههای بعد عمدتاً تلاش شده است که در یک دایره معنایی، واژه ها برحسب تفاوت داشتن معنایی فهمیده می شد. این دو نوع سمتگیری که کلمات برحسب هم و در یک معنا بکار گرفته و معنی شده اند و یا هر یک بر اساس درک آنها برحسب تفاوتهایی که در یک حوزه معنایی

^۱ نویسنده مسئول

داشته اند، موجب شده معنای هر یک از واژه‌ها با معنای واژه‌های دیگر درهم آمیخته شده و جا به جا بکار گرفته شده شوند. مشیت از ماده شیء مصدر شاء یشاء بوده است که همانا در لغت از مشیت به اراده تعبیر شده است؛ و در اصلاح به معنای تمایل داشتن به سمت چیزی تا حدی که به طلب آن چیز منجر شده است این لفظ در نزد متکلمین از الفاظ مشترک بین خدا و خلق می باشد، که راغب آن را به معنای ایجاد کردن شیء و همچنین اصابت کردن معنا نموده است با این تفصیلات که مشیت در مورد الله به معنای ایجاد وجود شیء می باشد و در صورتی که برای انسان ها استعمال گردد، به معنای اصابت نیز بوده است.^۱ لذا که همانا در قرآن کریم از مشیت الهی با تعبیری از قبیل شاء و اراد و مشتق‌های آن دو یاد نموده است که ماده شاء ۲۲۷ بار در قرآن استعمال شده است، فلذا این کثرت کاربرد نشانی از اهم بودن این موضوع از دیدگاه توحیدی اسلام می باشد.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، تفاسیر، مشتقات، مشیت، شاء

مقدمه

فهم معنای آیات قرآن، ریشه در تعمق واژگان قرآن و فهم زبان قرآن دارد. فلذا برای فهم معنای قرآن باید دست به دامان زبان قرآن شد. زبان قرآن نیز زبان دینی می باشد، زبانی بشری که از اموری قدسی سخن میگوید، فهم زبان و معنای زبان برحسب ماهیت زبان قابل پیگیری می باشد. معنای زبانی در فرایند درهم آمیخته و دوگانه همزمانی و مطالعه در زمانی اتفاق میافتد. همانا مطالعه در زمانی به ما می گوید که یک واژه در طول تاریخ دچار چه تحولاتی نیز شده است. ریشه شناسی کلمات و تغییر پیدا کردن معنای واژه ها به ما میفهماند که یک واژه در طول ادوار مختلف، معانی مختلفی داشته و همان معنایی را که امروز از آن میفهمیم، لزوماً نمی توان گفت که همان معنا است که اولین بار در آن معنا به کار رفته

^۱ راغب اصفهانی/حسین بن محمد/مفردات فی غریب القرآن/تحقیق:صفوان عدنان داودی/دمشق بیروت/دارالعلم